

Ugovor iz Mاستrihta ili Ugovor o Evropskoj uniji

Ugovor iz Mاستrihta ili Ugovor o Evropskoj uniji (UEU) potpisan je 1992. godine, a ratifikovan 1993. godine. Njemu je prethodio *Delorov izveštaj* iz 1989. godine, kojim su predloženi reforma Evropske zajednice (EZ) i uspostavljanje Evropske monetarne unije (EMU) i Evropske centralne banke. Pad Berlinskog zida i nestanak bipolarnog sveta stvorili su potrebu da EZ aktivnije učestvuje u rešavanju međunarodnih problema. Održavanje dve međuvladine konferencije 1990. godine – jedne o EMU i druge o produbljivanju saradnje u neekonomskim politikama – označile su početak nove ere u istoriji evropskog kontinenta.

Rezultat međuvladinih konferencija, sadržan u Ugovoru o EU, bio je uspostavljanje EU, čime je izvršena do tada najradikalnija reforma EZ. Ugovorom je predviđeno stvaranje EMU, uvođenje jedinstvene valute, stvaranje Zajedničke spoljne i bezbednosne politike (ZSBP), uspostavljanje Saradnje u pravosudnim i unutrašnjim poslovima (SPUP), uvođenje državljanstva EU i „progresivno uobličavanje“ zajedničke odbrane.

Struktura EU se od donošenja Ugovora iz Mاستrihta zasniva na *tri stuba*, koja se razlikuju prema stepenu integrisanosti.

Prvi stub je stub integracije, u kome odlučuju organi EU. U njemu nadležnosti ima i Evropski sud pravde (ESP) ukoliko je došlo do neizvršenja obavezujućih i direktno primenjivih odluka. Prvi stub pokriva sledeće oblasti: oblast politike unutrašnjeg tržišta, oblast EMU, oblast socijalnih pitanja, oblast regionalne politike, oblast životne sredine, oblast spoljnotrgovinskih odnosa, kao i oblasti transporta i konkurencije.

Drugi stub je poznat kao ZSBP, koji je, kao i treći stub – SPUP, baziran na međuvladinog saradnji. U okviru ova dva stuba ne

mogu se donositi odluke, već se isključivo donose zajednički stavovi i zajedničke akcije. Nad njima ESP nema nadležnosti, jer ne spadaju u komunitarno pravo, već se smatraju međunarodnim ugovorom između država članica. U drugom i trećem stubu je ograničena uloga EK i EP, a odlučivanje se, jednoglasno ili kvalifikovanom većinom, odvija na sednicama Saveta ministara.

Institucionalno, UEU su propisane veće nadležnosti EK u EMU. Savet ministara dobio je dalje proširenje glasanja kvalifikovanom većinom, kao i pravo da predlaže zakonodavstvo u drugom i trećem stubu zajedno sa EK. Evropski parlament je dobio veću ulogu u imenovanju EK, kao i kvazizakonodavnu vlast u određenim oblastima. Evropski sud pravde dobio je ovlašćenje da pokreće tužbe protiv država članica u prvom stubu integracije.

Kada je reč o spoljnoj i bezbednosnoj politici, UEU je utvrdio osnov za razvoj ZSBP ukoliko to bude volja država članica. Utvrđena je i baza za razvoj zajedničke odbrambene politike, koja bi mogla da dovede do stvaranja zajedničke odbrane. Zapadnoevropska unija (ZEU) označena je kao vojno krilo EU, što je predstavljalo kompromisno rešenje sukoba između onih koji zagovaraju osamostaljivanje EU u odnosu na NATO savez i onih koji se protive tome da EU bude pretvorena u vojni savez.

Ugovorom iz Mاستrihta, u poglavlju 5, članu J, data je mogućnost da „EU na međunarodnoj sceni govori jednim glasom“, čime je naglašen značaj EU kao globalnog aktera.

Značaj Ugovora iz Mاستrihta je, sem u otvaranju ZSBP, i u tome što je snažno izražavao duh sve povezanije Evrope. U njemu se ogleda velika želja EU za dalja proširenja, koja je vođena entuzijazmom nakon pada Berlinskog zida. „Duh Mاستrihta“ je predstavljao vrhunac evroentuzijazma.